

ROZTARGNIONY (69) *part praet pass pf*

roztargniony (55), **roztargnion** (13), roztargniony *a.* roztargnion (1).

roztargniony, **roztargnion** (69), [**rozstargniony**].

roł-, ros- (59), roz- (10), [rołł-].

Pierwsze o oraz a jasne; -ón; -on- (15), -ón- *KochZg* (2).

sg m N roztargniony (15), roztargnión (8); ~(*attrib*) -ony (3); ~(*praed*) -ón (8), -ony (3); -ón *BielKron* (2), *RejAp* (2), *PapUp*; -ony *RejPos*, *SkarŻyw*; -ón : -ony *Mącz* (3:1). ♦ *G* roztargnion(e)go (1). ♦ *A* roztargniony (4). ♦ *I* roztargnionym (3). ♦ *f N* roztargnioną (4), roztargniona (3), roztargnion(a) (1); ~(*attrib*) -ą (2) *SkarJedn*, *KochCn*, -a (1) *SkarŻyw*; ~(*praed*) -ą (2) *RejAp*, *WujNT*, -a *BielKron* (2). ♦ *G* roztargnion(e)j (2). ♦ *A* roztargnioną (2). ♦ [*I* roztargnioną.] ♦ *n N* roztargnioné (8), roztargniono (1); ~(*attrib*) -é (5); ~(*praed*) -é (3) *FalZioł*, *BielKron*, *ModrzBaz*, -o (1) *RejZwierc*; ~-é (1), -(e) (7). ♦ *A* roztargnioné (2); -é (1), -(e) (1). ♦ *L* roztargnionym (1). ♦ *pl N m pers* roztargnieni (4). *subst m i n* roztargnion(e) (5). *f* roztargnion(e) (2), roztargniony (1); ~(*attrib*) -(e) (1); ~(*praed*) -(e) (1) *RejPos*, -y (1) *RejZwierc*. ♦ *A subst* roztargnion(e) (1). ♦ *I m* roztargnionymi (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: roztargniony przez kogo (1).

Sł stp s.v. roztargnać, *Cn brak*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) i *XVIII w. s.v.* roztargać.

1. *Rozdarty, rozerwany przez szarpanie; concerptus, conscissus, discerptus, discissus, laceratus Calep* (6) : Też ieśtliby sie przygodziło dobrze przed czałem: iżby łożisko było roztargnione/ [...] tedy ma baba wziąć oleyku Liliowego [...] y wlać ciepło na mieścze [...]: dla odwilżenia drogi, aby tim łnadniey płod wychodzić mógł. *FalZioł V* 20c; *Concerptus, Discerptus, laceratus* – Rozerwanij, roztargnionij. *Calep* 230b, 244b, 329b.

a. *O ludziach: zabity przez rozszarpanie* (2) : Bes rołtárgnion. *BielKron* Kkkk2v.

Wyrażenie: »końmi roztargnion« [cf *ROZTARGAĆ* *znacz. 1.a.*] (1): Lefek ktori zdrada dołtal Panłtwa tilko przes noc panował/ Konmi rołtárgnion. *PapUp* A4v.

2. *Podzielony, rozdzielony na części; dispartitus, divulsus Mącz* (38) : Dispartitus, Rozdzielony/ włádzony/ też rołtárgniony. *Mącz* 281d.

roztargniony czym [= *działaniem czego*] (1): Weźrzy potym ku gorze/ á chmury sie broią/ Rołtárgnione powietrzem/ ná poły sie dwoią. *RejWiz* 165v.

roztargniony czym [= *jakim działaniem*] (2): Czoż ty rzeczeńz nędzny bálwánie/ ktori gdy cie trochę łwiát ku gorze wyniefie/ tedy sie nádymałz iáko pijáná ná morzu/ kthora ledá záchwianiem wnet rołtárgniona będzie. *RejAp* 10; *SkarŻyw* 317.

Szereg: »rosypany a roztargniony« (1): Dissolutam et divulsam rem conglutinare, Rołipáną á rołtárgnioną rzecz łpoyić/ zbić. *Mącz* 478d.

Przen (29) : A przed łtáraniem rołpłynęła sie iáko wodá myłł moiá y rołtárgnione sie łtały członki moie *RejPs* 31v; nieinácze y iedno iáko y ciáło byłoby rołtárgnione [*corpus ... laborare necesse esset*]/ gdyby członki/ mieyfcá łwe opuściłwzy/ przeniosły sie ná drugich członkow mieyłce/ á w ichby sie vrząd wdáły. *ModrzBaz* 68v.

roztargniony czym (1): iż ten ieft koniec y tá potrzebá Zborow S: [...] áby fię wiára roftárgniona Heretyctwem pośiláá *SkarJedn* 298.

Wyrażenia: »roztargniony na wiele części« (1): Ale y wiele przyiaćiół łobie iednáć/ nie ieft do końcá dobre: ábowiem miłość roftárgniona ná wiele części/ nie ieft ták mocna/ iáko łpólna/ á łpoiona *KochCn* B4.

»na dwoje roztargnion« (2): A iż then narod ludzki iefzcze iákoż od Kaimá był ná dwoie roftárgnion/ że fię iedni rodzą zli á drudzy dobrzy *RejAp* 102, *Ee2v*.

»[kto] wiary roztargnionej« = *niestały, wiarołomny* (1): Był ten Kálimach rodem z Włoch [...] wiary roftárgnionej/ rády płochey/ dla tego był vćiekł do Polki z Włoch prze niekthory wyftępek *BielKron* 399.

a) *Zniszczony, doprowadzony do upadku* (1) : czym fię zázwdy muśi wzrúfzyć łrogi gniew/ ná ten włytek łwiát/ Páná náłzego/ ták iż y kroleřtwá czálem bywáią roftárgnione á w niwecz fię obráczáią. *RejPos* 78v.

b) *O uwadze: rozproszony; o ludziach: mający rozproszoną uwagę, niemogący się skupić* (8) : Ecstaticus Eyner der vertzuck iřt Roftárgnyony. Attonitus pro eodem Stupidus idem *Murm* 75; *BartBydg* 55.

roztargniony czym (2): *Mącz* 447c; á Pánowie też zwierzchni mnořtwem namiętności częřtokróć roftárgnieni bywáią [*impediantur*]/ że niemogá bączyc coby było łprawiedliwego *ModrzBaz* 97v.

Wyrażenia: »myśl roztargniona« (1): Bo ztąd roćcie pomieřzanie łtanow/ gdy fię ludzie wdawáią w łprawy łobie nienależące: ztądże też/ y włafne powinności łwe [...] wždy niedbále łprawuią/ máiąc dla cudzych łpraw myśl roftárgnioną [*qui animis ad res alienas sunt distractis*] *ModrzBaz* 68v.

»umysł (bywa) roztargniony, na umyśle roztargniony« [*szyk 3:1*] (2:2): Distentus et opera et animo, Ná vmyśle y rozmáyitemi łprawámi roftárgniony. *Mącz* 447c; Distrahunur animi in contrarias sententias, vmysły rozmáyicie bywáią roftárgnione. *Mącz* 461d, 281d, [460]d.

c) *Zajęty wieloma pracami* (2) :

roztargniony około czego (1): *WujNT Luc* 10/40; [A Martha była roftárgnioną [*distrahebatur*] około rozlicznyi pořługi *MurzNT Luc* 10/40 (*Linde s.v. roztargać*)].

roztargnion czym (1): Occupari et distineri, Być rozmáyitemi pracámi roftárgnión. *Mącz* 447c. [*Cf* też **b)** »umysł roztargniony« *Mącz* 447c.]

d) *Pelen niepokoju, zamętu myřłowego, w rozterce* (9) : Differre aliquem, Zálmućić á roftárgnionym kogo vczinić. *Mącz* 123b; In diversas partes torqueri, Rozmáyicie być roftárgnión/ niewiedzieć co pierwey począc. *Mącz* 459a, [460]d; przybyłóć by miłe a weřole řerce dobrego łumnienia/ ktore zázwdy roftárgnione mieć muřiłz. *SkarJedn* 365; *GosłCast* 67.

Fraza: »będzie roztargniony duch« (1): A powřtanie miáłto przeciřwko miářtu/ [...] á będzie roftárgniony duch w řercach łudu onego/ á rády ich niebeřpieczne będą/ á niepewne pořtánowanie ich. *RejPos* 188.

Wyrażenia: »myśl roztargniona« (2): bo też one [*mandaty królewskie*] myřli łędziów niepomału roftárgnione czynią [*distrahun iudicis animum*]/ gdy dwie drodze máiąc przed łobą/ niewiedzą ktorą fię vdác *ModrzBaz* 97; *SkarŻyw* 397.

»roztargniony na wsze strony« (1): Roztargniony na wśle strony/ nie wiem co mam czynić *SeklPieś* 19v.

e) *Niezrealizowany, niedoszły do skutku* (2) : *BielKron* 340; iáko rády ich [*nieprzyjaciół*] y wśzytki íprawy ich były márníe á níkczeńnie roztárgniony *RejZwierc* 265.

a. [O *jedności Trójcy Św.*: Ze ty trzy ósoby niezmieśiane/ ale od siebie rozdzielne/ ni íftność Boska roztargniona/ ale wiedność yóstać ma/ znamięniće okazano íeśt *UstKościel* 4, 4v.]

b. *Podzielony terytorialnie* (4) : A w ten czas było roztárgnioné kroleśtwo Moráwkie/ ták áż go káždy po kéfu dzierżał. *BielKron* 322v; y kroleśtwo íego [*króla Baltazara*] było ízpetnie roztárgniono. *RejZwierc* 46v; [*BielKron* 1551 13v; W tym Berescziu folwark natenczas jest trifariam roztargniony *LustrRus* I 114].

Wyrażenie: »na wiele części roztargnion« (2): The ziemię Mífią pierwey zwano/ ále dziś ná wiele części roztárgnioná *BielKron* 277, 274v.

3. *O wspólnotach: w którym doszło do rozłamu, braku jedności, też niezgodny, skłócony* (18) : Widząc [*Tarkwiniusz*] Senat roztárgniony/ wybrał iny ná swoię wołą. *BielKron* 103v; Bífkupi záśiedli/ Aby lud roztárgnióny ku zgodzie przywedli. *KochZg* A4, A2; *OrzQuin* Zv; Tu dopirko iuż nie będą roztárgnioné [*owieczki, tj. wierni*]/ tu dopirko będą cie pilne iáko wiernego páłterzá íwego. *RejPos* 123v; *CzechRozm* 78; *KochWr* 21.

roztargniony około czego (1): Theodozyus Całarz [...] zebrał był máło przed tym Concilium wtore w Ephezye/ chcąc wśpokoíć páńítwá íwe około wyáry roztárgnyone. *KromRozm* III P8v.

roztargniony czym (3): iáko to rzecz íeśt [...] niebeśpieczna Króleśtwo Polśkiemu/ Króla koronowánégo do tąd nie mieć/ pokiby íye cí ludzie Wiárámi roztárgnieni/ ná íednégo Káplaná nie zwolili. *OrzQuin* V3, V3; znowu pośłał kościoł Rzymfki do Bulgáryey święte íługi Boże/ [...] áby on naród Greckiemí ná kościoł Rzymfki potwarzámi roztárgniony wśpokoili *SkarJedn* 229.

roztargniony w czym (1): Widzę miáśto w ich rządzie ná poły zginioné: Miáśto ná zbytki zgodné/ w myśłach roztárgnioné. *KochPs* 81.

Wyrażenie: »(sam) w sobie roztargniony« (5): íż gdy od niego odstępuią [*królestwa od Pana*]/ záwždy gdy ípada z nich obroná íego/ bywáią práwie záślepione á íámy w íobie roztárgnioné/ á w rósterk á w niezgodę obrocone *RejPos* 79v; Íż káżde kroleśtwo w íobie roztárgnioné [*in seipsum divisum Vulg Luc* 11/17]/ muśi być zniśczone. *RejPos* 334, 76v, [77], 79.

Przen (1) : nád wámić wielkie nędze/ niedośtátki/ vcíski [...] práwie wífiáią: á to wśzytko dla roztárgnioney Wiáry/ y dla wzgárdy íłowá Bożego *LeovPrzep* B4;

4. *Rozproszony, znajdujący się w bezładzie [po czym]* (1) :

Wyrażenie: »roztargniony i tam i sam« (1): Zażę [*lege*: zasię] która [*ipostasis, tj. krwawy osad w moczu*] íeśt roztargniona y tam y íam po vrinie. Tam wiatry w żywocie y w żyłach: panuią. *FalZioł* V 10.

5. [Wyleczony: Tákiéż wśzytki bolączki tóz náśienie [*tj. len*] odmiękcza/ zbiéra/ które nimogą byđż roztárgnioné/ á to wárzác w wodzie/ trochę miodu przydác/ czynić plaśtr. *UrządowHerb* 192a.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (4) : Distringi, Roztárgnionym być/ też obowiazánym [!]. *Mqcz* 421d; *Diversum distrahi*, Rozmáycie być roztárgnióń. *Mqcz* 487d, 447c, 462a.

*** *Dubia (w dosłownym przekładzie z łaciny; wydania współczesne korzystają z innej podstawy, wydania dawne komentują fragment jako niejednoznaczny) (2) :*

Szeregi: »oderwany i roztargniony« (1): Ná on czás/ będzie przynosił dar Pánu zastępów/ od ludu oderwanego y roztargnionego [a populo divulso et dilacerato] Leop Is 18/7.

»roztargniony a splundrowany« (1): Czásu onego będzie przyniesiony zá dar Pánu zastępów lud roztargniony á splundrowány [populi tracti et depilati] BibRadz Is 18/7.

Synonimy: 1. podarty, poszarpany, rozdarty, rozszarpany; a. podrapany, poobrażany, poraniony, zabity; 2., 3. rozdzielony, rozerwany; 4. rozproszony; 5. wyleczon.

Cf NIEROZTARGNIONY, ROZTARGNAĆ

ALKa